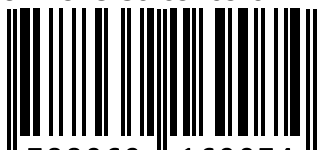


ALENA FARAGULOVÁ
**GRAMATICKÁ
PRÍRUČKA**

SLOVENČINA AKO DRUHÝ JAZYK

PRE ŽIAČKY A ŽIAKOV 2. STUPŇA ZÁKLADNEJ ŠKOLY

ISBN 978-80-69169-07-4



9 788069 169074

ALENA FARAGULOVÁ

GRAMATICKÁ PRÍRUČKA

PRE ŽIAČKY A ŽIAKOV 2. STUPŇA ZÁKLADNEJ ŠKOLY

**SLOVENČINA
AKO DRUHÝ JAZYK**



ALENA FARAGULOVÁ

GRAMATICKÁ PRÍRUČKA SLOVENČINA AKO DRUHÝ JAZYK

PRE ŽIAČKY A ŽIAKOV 2. STUPŇA ZÁKLADNEJ ŠKOLY



Autorstvo: Alena Faragulová

Konštruktívnou kritikou, diskusiou a nápismi prispeli: Mária Brillová, Mária

Jenisová, Janka Pišková, Alexandra Škorupová, Dagmar Záhradníčková

Jazyková korektúra: Silvia Križová

Grafická úprava: Alena Faragulová

Návrh obálky: Dana Košková

Strany: 76

Ilustrácie a fotografie: www.canva.com

Použité písmo: Calibri Light, Ink Free, Školské Pro Regular

Ilustrácie a fotografie: www.canva.com

Tlačiareň: HV print, spol. s r.o., Hattalova 12/A, 831 03 Bratislava

Audionahrávky: Alena Faragulová

Vydáva: Inklucentrum – Centrum inkluzívneho vzdelávania, 2026

Kontakt: Hattalova 3342/12, 831 03 Bratislava

ISBN 978-80-69169-07-4

S podporou projektu „Podpora ukrajinských detí v integračnom procese v školách na Slovensku a v Českej republike“, č. ESF-SI-2024-UA-01_0021, spolufinancovaný Európskou úniou, ESF+ SI+“



Co-funded by
the European Union

Spolufinancované Európskou úniou. Názory a stanoviská vyjadrené v tomto dokumente sú výlučne názormi autorstva a nemusia nevyhnutne odrážať názory Európskej únie alebo Agentúry pre Európsky sociálny fond. Európska únia ani poskytovateľ grantu nenesú zodpovednosť za tieto názory.

Dobrý deň, ahoj,

Gramatická príručka zo série *Slovenčina ako druhý jazyk pre žiačky a žiakov 2. stupňa základnej školy* vznikala z potreby prezentovať gramatiku spôsobom vhodným pre žiactvo s odlišným materinským jazykom (OMJ) na kurzoch slovenčiny ako druhého jazyka. Žiačkam a žiakom s OMJ aj ich učiteľom a učiteľkám však isto pomôže aj na hodinách slovenského jazyka a literatúry.

Príručka je určená pre komunikačné úrovne 1, 2 a čiastočne 3 (A1, A2, B1) a žiactvu prezentuje základnú jazykovednú terminológiu, ktorá sa využije na základných (aj stredných) školách. Keďže je písaná výlučne v slovenskom jazyku, pre lepšie pochopenie obsahuje množstvo príkladov, tabuliek aj vizuálnych pomôcok. A gramatické javy sú vždy vysvetlené viacerými spôsobmi. Aby si žiačky a žiaci prepájali slovenský jazyk s vlastným jazykom, do príručky si (na vyhradené miesto v zátvorkách s bodkami) dopisujú pojmy alebo vysvetlenia vo svojom jazyku.

Gramatická príručka je pomocou odkazov na strany alebo témy v príručke prepojená s ďalšími materiálmi zo série – s učebnicou a pracovným zošitom. Gramatická príručka obsahuje iba vybrané témy – hlásky a písmená, mená (zámená, podstatné mená, prídavné mená), slovesá a predložky. Gramatické javy v rámci jednotlivých slovných druhov zároveň približne odrážajú postupnosť, v ktorej je vhodné ich učiť (napr. pády).

Príručka je čiastočne inšpirovaná *Gramatickou príručkou Čeština jako druhý jazyk* od českej spoločnosti META, o. p. s. – Podpora příležitostí ve vzdělávání. Práve po jej vzhliadnutí ma kolegyne Mária Brilllová, Mária Jenisová, Janka Pišková, Alexandra Škorupová a Dagmar Záhradníková požiadali o vytvorenie podobnej príručky. Týmto im chcem zároveň poďakovať za konštruktívnu kritiku, ktorú mi k nej dali.

Príjemnú prácu so sériou želá,

Alena Faragulová.

Obsah

slovenská abeceda	3
slovenská abeceda – hlásky	4
jednotné a množné číslo – podstatné mená, zámená	8
rod – podstatné mená, zámená, prídavné mená	9
rod – podstatné mená	10
podstatné mená – rod, číslo, vzor	11
zámená – osobné zámená	17
zámená – ukazovacie zámená, vzdialenosť	19
zámená – opytovacie zámená, otázky	21
zámená – privlastňovacie zámená	22
prídavné mená – vzory	28
mená – vzory, pády, nominatív	29
mená – vzory, pády, akuzatív	35
mená – vzory, pády, lokál	35
mená – vzory, pády, inštrumentál	41
mená – vzory, pády, genitív	47
mená – vzory, pády, datív	50
akostné prídavné mená	53
akostné prídavné mená – stupňovanie	54
vzťahové prídavné mená	55

Predložky s časom

v	pondelok, utorok, stredu, vo štvrtok, piatok, sobotu, nedeľu
v	januári, vo februári marci, apríli, máji, júni, júli, auguste, septembri, októbri, novembri, decembri
v	roku 2025, roku 2000... lete, zime
na	jar, jeseň
o	jednej, druhej, pol tretej, štvrť na štyri, trištvrte na päť...
medzi	jednou a druhou, treťou a štvrtou...
pred	piatou, šiestou, siedmou...
po	ôsmej, deviatej, desiatej, jedenástej, dvanástej

Koľko je hodín?



Je šesť
hodín.



Je štvrt'
na osem.



Je pol
ôsmej.



Je trištvrte
na desať.

Predložky

(.....)



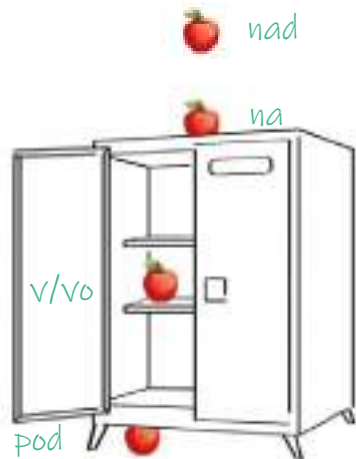
pred



medzi



za



nad

na

v/vo

pod

pri, vedľa

slovesá – rozkazovací spôsob	56
slovesá – prítomný čas	57
slovesá – minulý čas	60
slovesá – budúci čas	63
nedokonavé slovesá – budúci čas	64
vid – dokonavé a nedokonavé slovesá	65
trvanie a vykanie – slovesá a zámená	69
o, rada, rád	70
rada, rád – slovesá	72
predložky	73

A a	I i	Ř ř
Á á	Í í	S s
Ä ä	J j	Š š
B b	K k	T t
C c	L l	Ť ť
Č č	Ĺ ĺ	U u
D d	Í í	Ú ú
Ď ě	M m	V v
Dz dz	N n	W w
Dž dž	Ň ň	X x
E e	O o	Y y
É é	Ó ó	Ý ý
F f	Ô ô	Z z
G g	P p	Ž ž
H h	Q q	
Ch ch	R r	



rád / rada + **sloveso**

ženský rod

rad**a** píšem

rad**a** píšeš (tykanie)

rad**a** píše

rad**y** píšeme

rad**y** píšete

rad**y** píšu

rad**a** píšete (vykanie)

Za rád / rada je **sloveso**.

Pýtame sa na **činnosti**.

Čo rád **robíš**?

Čo nerád **robíš**?

Rád **píšem**, **strihám**, **tancujem**...

mužský rod

rád píšem

rád píšeš (tykanie)

rád píše

rad**i** píšeme

rad**i** píšete

rad**i** píšu

rád píšete (vykanie)

(.....)

Za **mať rád / mať rada** je **podstatné meno**.

Pýtame sa na **veci**.

Pýtame sa na **ľudí**.

Čo máš rada?

Koho máš rada?

Čo nemáš rada?

Koho nemáš rada?

Mám rada **jablko**.

Mám rada **mamu**.

Stredný rod

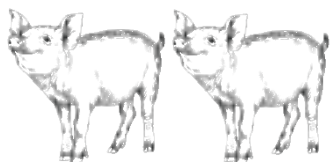
Keď hovoríme o **dietati**, o **zvierati**.

Má rado ...

Keď hovoríme o **deťoch**, o **zvieratách**. (deti, zvieratá)

Majú rady ...

Bábätko má rado **mlieko**.



Prasatá majú rady **jablko**.

Po **mať rád / mať rada** majú podstatné mená **vzoru žena, ulica, hrdina** tvar **žen-u, ulic-u, hrdin-u**. Podstatné mená **vzoru chlap** majú tvar **chlap-a**. Je to **akuzatív**.

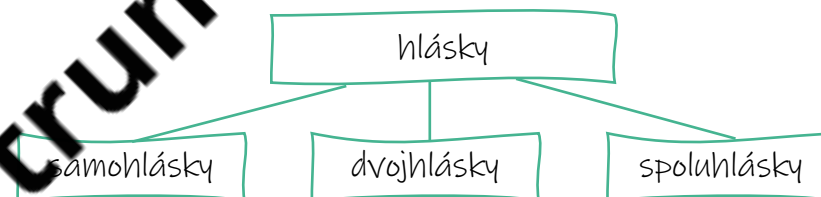
Písmená vidíme a píšeme. (.....)

(Na strane 3 sú napísané písmená.)

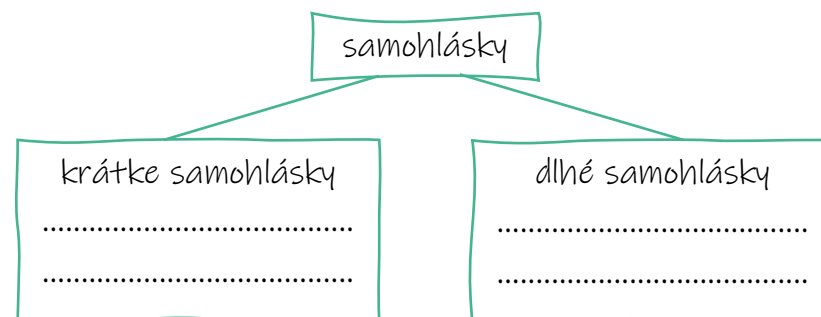
Hlások počujeme a hovoríme. (.....)

(Naskenuj si QR kód na strane 3. Počuješ hlások.)

Hlások delíme na **samohlások**, **dvojhlások** a **spoluhlások**.



Samohlások delíme na **krátke** samohlások a **dlhé** samohlások.



Cvičenie: Pozri sa na **strany 3 a 4** v **knihe**. Napíš krátke a dlhé samohlások do boxov.

A s dvoma bodkami – **ä** – čítame ako **e**.

ä

Nad dlhé samohlásky píšeme **ďžeň**.

á

Dvojhĺásky sú:

Cvičenie: Pozri sa na stranu 7 v knihe. Napíš dvojhĺásky vyššie.

Nad ô píšeme **vokáň**:

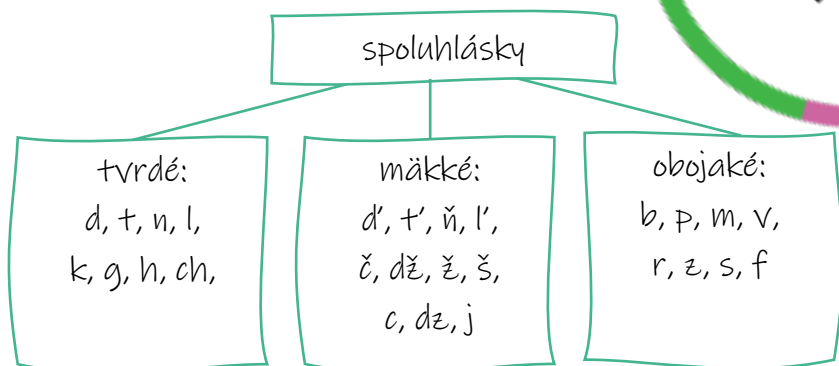
čítame:

ô [uo]

Cvičenie: Počúvaj krátke a dlhé samohlásky a dvojhĺásky.



Spoluhlásky delíme na **tvrdé** spoluhlásky, **mäkké** spoluhlásky, a **obojaké** spoluhlásky.



Mám rada...

Nemám rada...



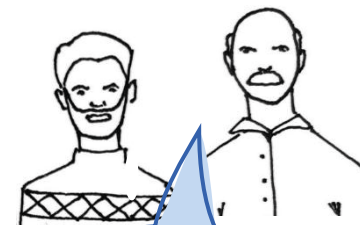
Mám rád...



Nemám rád...



Máme rady filmy.



Máme radi hrozno.

ženský rod

mám rada
máš rada
má rada
máme rady
máte rady
majú rady
máte rada (vykanie)

mužský rod

mám rád
máš rád
má rád
máme radi
máte radi
majú radi
máte rád (vykanie)

Tykanie a vykanie

Formálna komunikácia – vykanie – VY (.....)

(vy, dobrý deň, dovidenia, píšete, čítajte, sedeli ste, budete robiť)

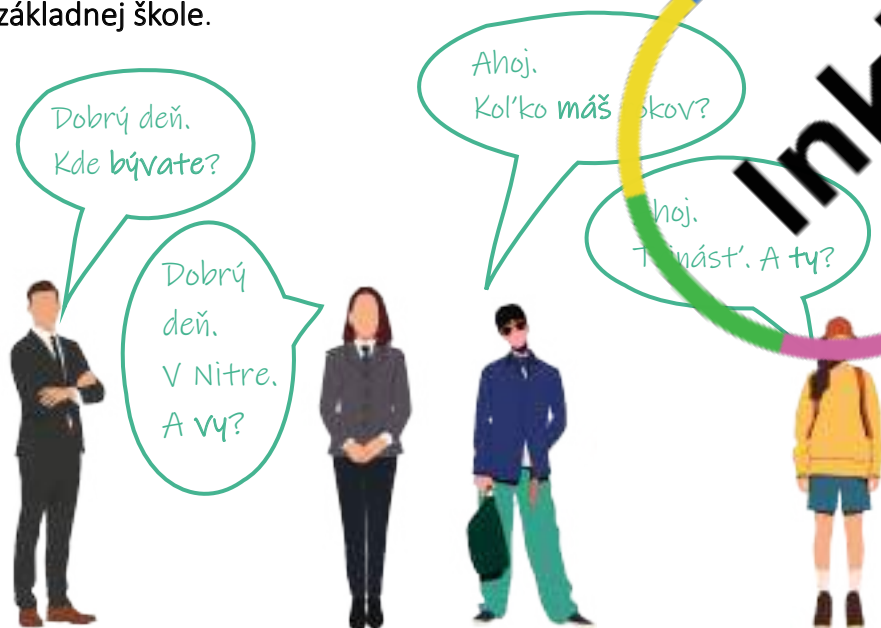
V slovenčine používame **tretiu osobu jednotného čísla** aj keď hovoríme s jedným človekom. Je to **dospelý** človek. **Dospelý človek**, ktorého **nepoznáme**.

Nevykáme všetkým dospelým ľuďom. **Nevykáme** dospelým ľuďom z **rodiny**, **kamarátkam**, **kamarátom**.

Neformálna komunikácia – tykanie – TY (.....)

(ty, ahoj, čau, píšeš, čítaj, sedela/sedel/sedelo si, budeš robiť)

Tykajú si **deti**. Tyká si **rodina**. Tykajú **dospelí deťom** v škole a na základnej škole.



Y – ypsilon (tvrdé y) Ý – dlhý ypsilon (dlhé tvrdé y)

I – iota (mäkké i) Í – dlhá iota (dlhé mäkké i)

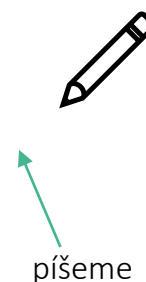
Po **tvrdých spoluhláskach** píšeme v slovenských slovách **y/ý** – aký, chyba, dýchať, týždeň, nohy, ruky.

Po **mäkkých spoluhláskach** píšeme v slovenských slovách **i/í** – čierna, život, žiť, oči, uši.

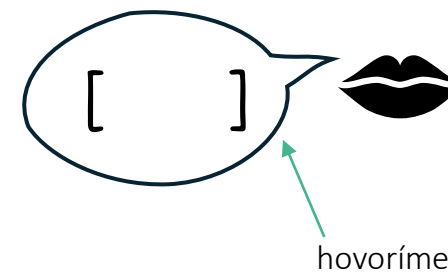
Nad **mäkké spoluhlásky** píšeme **mäkčeň**.



V slovenských slovách väčšinou **vyslovujeme** **ď, ť, ň, ľ** pred **i, í, e, é, ia, ie, iu**, ale píšeme **d, t, n, l**. **Mäkčeň nepíšeme** – dievča, dieťa, deň, nedeľa, nie.



píšeme



hovoríme

Po **obojakých spoluhláskach** píšeme v slovenských slovách **i/í** alebo **y/ý**. Y/ý píšeme vo vybraných slovách (**vybrané slová**) – napríklad byť, bývať, my, myslieť, umývať, ryba, rys, hrýzť, syn, syr, vy, vysoký, výr, jazyk.

Cvičenie: Počúvaj tvrdé, mäkké a obojaké spoluhlásky.




píšeme na: d'

píšeme na:

píšeme na:

píšeme na:

[illegible]

Slovesá píš do tabuľky v budúcom čase. Tvor páry.

jesť, písať, kúpiť, zjesť, urobiť, sadnúť si, porozprávať sa,
kupovať, behať, otvárať, zaspáť, dobehnúť, zatvárať, usmiať sa,
sadať si, upiecť, napísať, rozprávať sa, zatvoriť, piecť, robiť, smiať
sa, otvoriť, spať, stavať, postaviť

Tabuľku doplň ďalšími slovesami, ktoré poznáš.

dokonavé sloveso	nedokonavé sloveso	v mojom jazyku
najem sa	budem jesť	

Číslo

(.....)

jednotné číslo – jedna, jeden, jedno

(.....)

1 (jedna) vec



(+á) ceruzka



(+en) zošit



(+o) pero

množné číslo – veľa

(.....)

2, 3, ... veci



(+ie) ceruzky



(+ie) zošity



(+ie) perá

1 (jeden) človek



(+á) žena

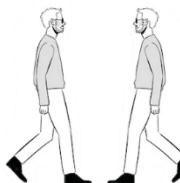


(+en) muž

1 (jeden) človek



(+ie) ženy



(+i) muži

Podstatné mená (.....)

(veci, ľudia, zvieratá, miesta)

Rod (.....)

Podstatné mená v slovenčine majú:

mužský rod (.....)

ženský rod (.....)

stredný rod (.....)

Ukazovacie zámená (.....)

Napiš, ktoré ukazovacie zámeno má stredný, mužský a ženský rod.

tá rod (žena, mama, električka, mačka)

ten rod (muž, oco, pes, nos, syr)

to rod (dieťa, dievča, oko, učiteľ, dom)

Prídavné mená (.....)

(pekný, dobré, múdra...)

rody: mužský ženský stredný

jednotné číslo: malý muž, cudzí štát malá malé

množné číslo: malí muži, malé/cudzíe štáty malé malé

Dokonavý vid používame, keď je dej dokončený, teda hovoríme o výsledku alebo keď je dej jednorazový.

Nedokonavý vid používame, keď dej trvá (je nedokončený), teda hovoríme o procese alebo keď sa dej opakuje viackrát.

	neurčitok	minulý čas	prítomný čas	budúci čas
nedokonavé sloveso	čítať	čítala čítal	čítam	budem čítať
dokonavé sloveso	prečítať	prečítala prečítal	X	prečítam

	neurčitok	minulý čas	prítomný čas	budúci čas
nedokonavé sloveso	kupovať	kupovala kupoval	kupujem	budem kupovať
dokonavé sloveso	kúpiť	kúpila kúpil	X	kúpim

Dokonavé slovesá

(.....)

Budúci čas **dokonavých slovies** netvoríme, lebo dokonavé slovesá **hovoria o budúcnosti**. Nemajú prítomný čas.

Napr. **prečítať**, **napísať**, **vypočítať**, **naučiť sa**, **najesť sa**, **urobiť**, **umyť**...

Vid – nedokonavé slovesá majú **nedokonavý vid** a dokonavé slovesá majú **dokonavý vid**.

nedokonavý vid

Trvá dej?

(proces)



Jana **čítala** knihu.

Dialo sa to **viackrát**?

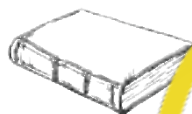


Jana **kupovala** jedlo každý deň.

dokonavý vid

Je dej **dokončený**?

(výsledok)



Jana **prečítala** knihu.

Dialo sa to **jedna raz**?



Jana **včera kúpila** jedlo.

Píš podstatné mená z knihy. Z častí *slovenská abeceda* a *prvá lekcia*.

Vzory podstatných mien

V slovenčine má slovo **veľa tvarov**.

tvar (.....)

Napríklad:

Toto je **žena**.

Vidím **ženu**.

Som so **ženou**.

Slovo žena **skloňujeme**. Robíme **tvary**.

skloňovať (.....)

Vzor podstatného mena je slovo, podľa ktorého **skloňujeme** ostatné slová. Je to model.

vzor (.....)

Napríklad ako vzor **žena** skloňujeme slová **mama, teta, žiačka, mačka...**

žena – **ženy** – **ženu** – **ženou** : **mama** – **mamy** – **mamu** – **mamou**, **teta** – **tety** – **tetu** – **tetou**, **žiačka** – **žiačky** – **žiačku** – **žiačkou**...

Budúci čas

Budúci čas pomocou slovesa **byť** tvoríme iba u **nedokonavých sloviess**

Napr. **čítať, písať, počítať, učiť sa, jesť, robiť, umývať...**

budúci čas nedokonavých sloviess (.....)

tvar slovesa byť + neurčitok nedokonavého slovesa

jednotné číslo

- | | | |
|----------|--------------|--------------|
| 1. osoba | budem | čítať |
| 2. osoba | budeš | čítať |
| 3. osoba | bude | čítať |

množné číslo

- | | | |
|----------|---------------|--------------|
| 1. osoba | budeme | čítať |
| 2. osoba | budete | čítať |
| 3. osoba | budú | čítať |

Vzory – mužský rod

Životné vzory

(ľudia mužského rodu, zvieratá mužského rodu v jednotnom čísle)

chlap j. č. **spoluhláska** -Ø (muž, učiteľ, žiak, pes)
-o (ujo, dedo,)
m. č. **-i, -ia, -ovia** (muži, učiteľia, žiaci, ujovia, dedovia, pes)

hrdina j. č. **spoluhláska** -a (sudca, futbalista)
m. č. **-ovia, -i** (sudcovia, futbalisti)

Neživotné vzory

(veci mužského rodu, zvieratá mužského rodu v množnom čísle)

dub j. č. **tvrdá/obojaká s.** -Ø (strom, chlieb, banán)
m. č. **-y** (stromy, chleby, banány, psy)

stroj j. č. **mäkká s.** -Ø (počítač, kamien)
m. č. **-e** (počítače, kamene)

L-ové tvary ostatných slovies

vidieť videl / videla / videlo / videli

sadnúť si sadol si / sadla si / sadlo si / sadli si

(keď je pred -núť **spoluhláska**)

minúť minul / minula / minulo / minuli

(keď je pred -núť **samohláska**)

Slovo sled

	②	③	2. miesto
Učila	som	sa.	tvar slovesa byť – som, si, sme, ste
Včera	ste	sa učili.	
Čo	si	si čítala?	3. miesto
Cez víkend	sme	si nečítali.	sa, si

Napíš tvary slovies:

1. os., j. č., ž. r., minulý čas *vedieť*

3. os., j. č., m. r., minulý čas *písať*

2. os., j. č., s. r., minulý čas *umývať sa*

1. os., m. č., ž. r., minulý čas *vypnúť*

os. = osoba, j. č. = jednotné číslo, m. č. = množné číslo,
ž. r. = ženský rod, m. r. = mužský rod, s. r. = stredný rod

Minulý čas

Minulý čas tvoríme z neurčitku slovesa (robiť, čítať, spať...) tak, že -ť nahradíme -l, -la, -lo, -li a pridáme tvar slovesa byť – som, si, sme, ste.

neurčitok – ť + l / la / lo / li = l-ový tvar

robiť – ť = robi + l robil

robiť – ť = robi + la robila

robiť – ť = robi + lo robilo

robiť – ť = robi + li robili (množné číslo)

L-ové tvary nepravidelných slovies

Nepravidelné sloveso

(.....)

byť bola / bol / bolo / boli

ísť išla / išiel / išlo / išli

jesť jedla / jedol / jedlo / jedli

môcť mohla / mohol / mohlo / mohli

Vzory – stredný rod

mesto j. č. spoluhláska -o (pero, okno)

-um (centrum)

-on (epiteton)

m. č. -á (perá, okná, centrá, epitetá)

srdce j. č. spoluhláska -e (vajce, more)

m. č. -ia (vajcia, moria)

vysvedčenie j. č. spoluhláska -ie (oblečenie, námestie)

m. č. -ia (oblečenia, námestia)

dievča j. č. spoluhláska -a (prasa, zviera)

-ä (žriebä)

m. č. -tá (prasatá, zvieratá, žriebätá)

Čo znamenajú vzorové slová? Slová napíš vo svojom jazyku.
Použi slovník.

chlap: mesto:

hrdina: srdce:

dub: vysvedčenie:

stroj: dievča:

ženský rod	
žen-a	TS/OS-a
ulic-a	MS-a
dlaň-ø	MS-ø
kosť-ø	

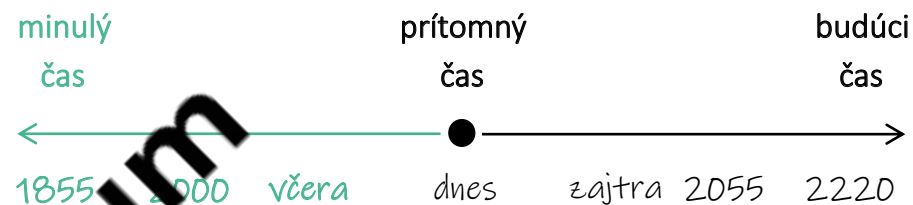
mužský rod	
chlap-ø	-ø -o (oco)
hrdin-a	-a (futbalista)
dub	TS/OS-ø
stroj	MS-ø

stredný rod	
mest-o	-o -um (múzeum)
srdc-e	-e
vysvedčen-ie	-ie
dievč-a	-a

ľudia
zvieratá v jednotnom čísle
životné

neživotné
vci
zvieratá v množnom čísle

Minulý čas (.....)
(včera, dávno) (.....)



jednotné číslo

čítala / čítal / čítalo som

čítala / čítal / čítalo si

čítala / čítal / čítalo

množné číslo

čítali sme

čítali ste

čítali

1. a 2. osobu jednotného a množného čísla tvoríme z
3. osoby jednotného čísla.

Napríklad: **maľuje** + **me** = **maľujeme**

tretia osoba jednotného čísla: je, volá sa, má sa, píše...

tretia osoba množného čísla: sú, volajú sa, majú sa, píšú...

Je slovo z boxu neurčitok alebo tretia osoba jednotného čísla?

~~nerobí~~ skákať nekreslí strihať nežiť vidí písať
vidieť ~~nerobiť~~ skáče píše nežije strihá nekresliť

neurčitok

tretia osoba, jednotné číslo

nerobit'	nerobi
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	

TS – tvrdá spoluhláska

MS – mäkká spoluhláska

OS – obojaká spoluhláska

Pozri sa na stranu 5 a napíš:

tvrdé spoluhlásky:

.....
.....

obojaké spoluhlásky:

.....
.....

mäkké spoluhlásky:

.....
.....

Osobné zámená – Kto hovorí?

(.....)



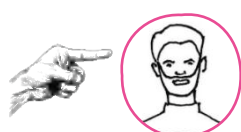
ja



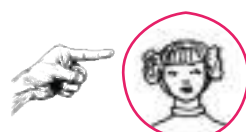
ty



ona



on



ona



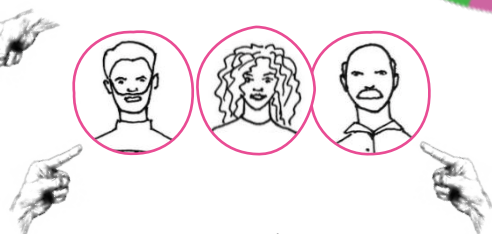
my



vy



ony



oni

Prítomný čas

osoba	jednotné číslo	
1.	píšem, čítam, bicyklujem, spím, stojím	+ m
2.	píšeš, čítaš, bicykluješ, spíš, stojíš	+ š
3.	píše, číta, bicykluje, spí, stojí	

osoba	množné číslo	
1.	píšeme, čítame, bicyklujeme, spíme, stojíme	+ me
2.	píšete, čítate, bicyklujete, spíte, stojíte	+ te
3.	píšu, čítajú, bicyklujú, spia, stoja	+ u/ jú / ú / ia / a

Neurčitok nemá osobu, spôsob, čas: byť, volať sa, mať sa, písať, čítať...

Slovosled so sa/si.

(.....)

sa / si = 2. miesto vo vete

Ja sa usmievam.

Usmievam sa.

Prečo sa usmievaš?

Cez víkend sa usmievam.

~~Ja usmievam sa.~~

~~Sa usmievam.~~

~~Usmievam sa ja.~~

~~Prečo usmieva sa?~~